

Meşhur Müfessirler ve Örnek Metinler - I

Editörler

Mürsel Ethem
Yusuf Topyay
Mehmet Akın
Ramazan Ünsal

Birinci Bölüm Yazarları

Mürsel Ethem
Ramazan Ünsal
Halis Albayrak
Celil Kiraz
Şeyma Altay
Şenol Amedov

Üçüncü Bölüm Yazarları

Davut Ağbal
Mesut Kaya
Mahsum Taş
Davut Ağbal
Enes Erdim
İsmail Bayer
Abdullah Önder

İkinci Bölüm Yazarları

Fatih Bayar
Abdülmecit Okcu, Mürsel Ethem
Necattin Hanay
Hikmet Akdemir, Mürsel Ethem
Yusuf Topyay
Necattin Hanay
Halis Albayrak

Dördüncü Bölüm Yazarları

Aladdin Sultanov
Sabri Demirci
Müjde Tadik
Süleyman Narol
Leyla Şahin
Mürsel Ethem
Mehmet Akın

ISBN: 978-605-2233-57-3

1. Baskı

Eylül, 2019 / Ankara
2000 Adet



Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 322

Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt



Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık
Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

1. Cadde 1396. Sokak No: 6

06520 (Oğuzlar Mahallesi)

Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafik@grafiker.com.tr

Web : grafik.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	5
-------------	---

1. BÖLÜM

MUKÂTİL VE ET-TefsîRÜ'L-KEBÎR.....	11
------------------------------------	----

Mukâtil B. Süleyman Ve Allah'ın Haberî Sıfatları.....	13
Mukâtil B. Süleyman'ın Ulûhiyyet Anlayışı.....	17
Mukâtil'in Tefsirinde Söz-Muhatap-Anlam İlişkisi.....	23
Mukâtil B. Süleyman ve Muhkem-Müteşabih Ayetler.....	28
Mukâtil B. Süleyman ve Kur'an'ı Kur'an'la Tefsir.....	32
Mukâtil B. Süleyman ve Hz. İsa'nın Vefatı Meselesi.....	37

2. BÖLÜM

TABERÎ VE CÂMÎ'U'L-BEYÂN.....	43
-------------------------------	----

Taberî ve Abdest Ayetinin Yorumu.....	46
Taberî Tefsirinde Bağlam.....	50
Taberî ve Ru'yetullah Meselesi.....	56
Taberî ve Nesh Meselesi.....	62
Taberî ve Yedi Harf Meselesi.....	68
Taberî ve Kıraat Meselesi.....	72

3. BÖLÜM

ZEMAŞERÎ VE KEŞŞÂF.....	83
-------------------------	----

Zemaşerî ve Halku'l-Kur'an Meselesi.....	86
Zemaşerî ve Mu'tezile'nin Beş Temel Esası.....	90
Zemaşerî ve Kur'an'daki Deyimler.....	94
Zemaşerî'nin Tefsirinde Belagat İlmi.....	98
Zemaşerî'de Karşılaştırma Yöntemi.....	102
Zemaşerî ve Hurûf-u Mukatta'a.....	106

4. BÖLÜM

RÂZÎ VE MEFÂTÎHU'L-GAYB..... 113

Râzî ve Kur'an'daki Tekrarlar Meselesi..... 115

Râzî ve Peygamberlerin İsmet Sıfatı..... 119

Râzî ve Şefaât Meselesi..... 124

Râzî ve Tefsirinde Kadın Tasavvuru..... 128

Râzî ve Garânik Meselesi..... 133

Râzî ve İ'câzü'l-Kur'ân Meselesi..... 138

KAYNAKLAR..... 143

ÖN SÖZ

Allah (c.c.) Kur'an'ı; insanları karanlıklardan aydınlığa çıkararak, kalplerdeki dertlere deva olan, iyi davranışlarda bulunan müminlere kendileri için büyük bir mükâfat olduğunu müjdeleyen, Rab-bimizden bir öğüt, rahmet, inananlara yol gösterici, ölmüş kalpleri diriltten bir ruh, kendisine tutunduğumuzda bizi aydınlığa, olgunluğa, izzet ve şerefe götürecektir olan Allah'ın sapasağlam ipi ve her şeyi taştamam açıklayan bir rehber olarak tanımlamaktadır.

Kur'an'ın asıl amacı, "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler diye yarattım" ayeti mucebince, insanların kulluk bilincine ulaşarak, düşmüş oldukları dalalet bataklığından ve ahlaki yozlaşmadan kurtulup böylece dünya ve ahiret mutluluğuna erişmelerini sağlamaktır. Bunun için Kur'an insanlara, nasıl yaşamaları gerektiğini izah etmektedir.

İnsanlığı dalalet bataklığından ve ahlaki yoksunluktan kurtaracak prensipleri ihtiva eden Kur'an'ın, muhatapları tarafından iyice anlaşılması gerekmektedir. Ancak Kur'an'da, her okuyucunun kolayca anlayabileceği ayetler olduğu gibi, herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilen müphem, müşkil, mücmel, mutlak ve müteşâbih gibi ayetler de mevcuttur.

Yine Kur'an'da mecaz, kinaye ve teşbih gibi sanatlı kullanımların yanında daha önce kullanılmayan kavramlara Kur'an'ın nü-zülü ile beraber yüklenen yeni anlamlar da söz konusudur. Bu ayetler ancak, erbabı tarafından izah edilmekle anlaşılır. Dolayısıyla insanları Allah'ın mesajı ile buluşturmanın tek yolu, mutlak surette Kur'an'ın tefsir edilmesinden geçmektedir.

Aslında Kur'an-ı Kerim, tefsir edilmesini ve ayetler üzerinde sıkı bir düşünsel faaliyette bulunulmasını bizatihi kendisi istemektedir. Örneğin;

بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

(O peygamberleri) açık belgeler ve kitaplarla gönderdik. İnsanlara, kendilerine indirilene açıklaman ve onların da (üzerinde) düşünmeleri için sana bu Kur'an'ı indirdik. (Nahl 16/44)

أَفَلَا يَتَذَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا

Öyleyse, onlar bu Kur'an üzerinde hiç düşünmezler mi? Yoksa kalpleri üzerinde kilitler mi var? (Muhammed 47/24)

... فَمَالِ هَؤُلَاءِ الْقَوْمِ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا

...O halde bu insanlara ne oluyor da kendilerine bildirilen hakikati kavramaya yanaşmıyorlar? (Nisa 4/78)

أَفَلَمْ يَدَّبَّرُوا الْقَوْلَ أَمْ جَاءَهُمْ مَا لَمْ يَأْتِ آبَاءَهُمُ الْأَوَّلِينَ

Onlar bu sözü (Kur'an'ı) hiç düşünmediler mi? Yoksa kendilerine, daha önce geçmişteki atalarına gelmeyen bir şey mi geldi? (Müminun 23/68)

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ

(Bu Kur'an), ayetlerini iyiden iyi düşünsünler; temiz akıl sahipleri ibret alsınlar diye sana indirdiğimiz feyz kaynağı bir kitaptır. (Sad 38/29)

Yukarıda görüldüğü gibi kendi üzerine düşünmeyi emreden ayetler gereği, Kur'an'ı anlayabilmek için, onun tefsirine elbette ihtiyaç vardır.

Kur'an'ın Kur'an'dan (Kur'an'ın Kur'an'la tefsiri) sonra ilk müfessiri Hz. Muhammed (s.a.v.)'dir. Tefsirlere ve hadis kitaplarına baktığımızda Hz. Peygamber'in Kur'an'ın tefsirine yönelik ifadelerini görmemiz mümkündür. Kur'an'ın ikinci müfessiri ise sahabedir. Sahabe-i Kiram Kur'an'ı baştan sonuna kadar tefsir etmemişlerdir. Bunun ana sebeplerinden biri, Kur'an dilinin sahabenin kullandığı dil ile aynı olmasıdır. Bundan dolayı onlar sadece manası kapalı olan ve anlaşılması için harici açıklamaya ihtiyaç duyulan lafızları açıklamakla yetinmiştir.

Üçüncü nesil müfessir ise tabiindir. Tabiin ise tefsiri sahabe-den nakil yoluyla öğrenmiştir. Sahabe ile tabiin arasında Hz. Peygamber'i görmüş olmak, dolayısıyla anlamadığı bir konuyu

bizatihi Hz. Peygamber'e sorup öğrenebilmek ve nüzul vasatına şahit olmak gibi önemli farklar söz konusudur. Tabiin Hz. Peygamber'i görmediği gibi, nüzul vasatına da şahit olamamıştır.

Tabiinden sonraki devirlerde de ecdadımız, Kur'an'ın anlaşılmasına yönelik önemli eserler kaleme almışlardır. Asr-ı saadetten günümüze kadar çok sayıda Kur'an hadimi müfessir Kur'an'ı kendi kavrayış ve birikimi nispetince açıklama gayreti içerisine girmiştir. Unutulmamalıdır ki tefsirler müfessirlerin kültürel alt yapısının izlerini taşıdığı gibi dönemin fikri akımlarını ve bilimsel kabullerini de görmezden gel(e)memiştir. Kuşkusuz her müfessirin kaleme aldığı eser kıymetlidir ve İlahi mesajın insanlarla buluşmasında önemli rol oynamaktadır.

Bilindiği gibi her müfessirin kendine has bazı özellikleri vardır. Mesela bazı müfessirler Kur'an'ı açıklarken onun dilsel boyutuna; bazıları fikhî boyutuna; bazıları kelamî boyutuna, bazıları da tasavvufî boyutuna ağırlık vermişlerdir. Buna göre, dilsel bir açıklamayı işari tefsirde, tasavvufa yönelik bir açıklamayı da fikhî tefsirde aramak yanlış olmamakla beraber pek isabetli değildir. Dolayısıyla her müfessirin tefsiri, yazarının ilgi ve birikimine göre şekillenmektedir. Bu noktadan hareketle biz de tefsir alanında çok önemli izler bırakan ve Kur'an'ın anlaşılmasına yönelik ciddi katkılar sağlayan bazı müfessirleri, öne çıkan birtakım hususiyetlerine binaen muhatapları ile buluşturmak istedik. Bu itibarla araştırma kitabımızın ilkinde Mukâtil b. Süleyman, Taberî, Zemahşerî ve Râzî'yi çalıştık.

Mukatil b. Süleyman'ı tercih etmemizin sebebi;

Ölüm tarihi 150/767 olması hasebiyle Mücahid ve Dahhak vasıtasıyla İbni Abbas'ın talebesi olması, bugün elimize ulaşan ve Kur'an-ı Kerim'i baştan sona kadar tefsir eden ilk müfessir olarak bilinmesi, ayetleri tefsir ederken genellikle vahiy ortamını ve metin içi bağlamı dikkate alması, rivayet ağırlıklı bir tefsir olması...

Taberî'yi tercih etmemizin sebebi;

Rivayet tefsirinin zirvesi olarak kabul edilmesi, tefsirinin; Hz. Peygamberin, sahabenin, tabiinin ve kendisinden önceki tefsire

dair bütün görüşleri ihtiva eden ansiklopedik nitelikte olması, rivayet ağırlıklı bir tefsir olması...

Zemahşerî'yi tercih etmemizin sebebi;

Tefsir alanında dil ve belâğat yönü itibariyle otorite kabul edilmesi (Ümmü't-Tefasir: tefsirlerin aslı/esası), kalamî konularda mutezili yorumlara genişçe yer vermesi, yaşadığı dönemin aykırı sesi olarak bilinmesi hasebiyle mutezili görüşlerinin ve benimsemiği tefsir metodunun çeşitli çevreler tarafından çokça tenkide tabi tutulmuş olması, dirayet ağırlıklı bir tefsir olması...

Râzî'yi tercih etmemizin sebebi;

Hem nakli hem de akli ilimler noktasında yetkin olması hasebiyle tefsir alanında temayüz etmiş çok önemli bir müfessir olması, İslami ilimlerin hemen her sahasında kaynak eserler yazmış olması, tefsirinde Kur'an'a yönelik yapılan batıl görüşlere akli cevaplar vererek bu görüşleri çürütmeye çalışması, ayetleri tefsir ederken filozofların görüşlerine de sıkça yer vererek lugavî, felsefî ve kalamî gibi meseleleri kendine has başlıklar altında derinlemesine incelemiş olması, dirayet ağırlıklı bir tefsir olması...

Bu çalışmamızda yukarıda ismi geçen dört müfessirle alakalı temayüz ettikleri altışar konu tespit ettik. Genelde her bir konunun yazarı alanında uzman, yurt içi ve yurt dışı olmak üzere on sekiz farklı üniversiteden yirmi üç farklı akademisyen yer almaktadır.

Rabbimizin yardımıyla bu kitabımızda izlediğimiz yöntemi takip ederek diğer müfessirler üzerinde de çalışmamızı sürdürmek istiyoruz. Hali hazırda çalışmamızın devamı niteliğinde olan ikinci ve üçüncü kitapta yer alması gereken müfessirleri ve konuları belirlemiş durumdayız. Çalışmamızda emeği geçen bütün hocalarımıza ve meslektaşlarımıza ayrı ayrı teşekkür ediyoruz.

Gayret bizden Tevfik Allah'tandır.

Editörler

Mürsel Ethem - Yusuf Topyay

Mehmet Akın - Ramazan Ünsal

Ankara, 2019